

Milan M. Buben

III. díl, 3. svazek

ENCYKLOPEDIE

ŘADŮ A KONGREGACÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

ŘEHOLNÍ KLERIKOVÉ

Milan M. Buben

**Encyklopedie řádů, kongregací
a řeholních společností
katolické církve v českých zemích**

III. díl, III. svazek:
Řeholní klerikové

© Milan M. Buben, 2008
Photos © Dušan Foltýn, František Honzák, 2008
Illustrations © archiv autora, archiv Dušana Foltýna, citovaná literatura
a osoby citované v poděkování, 2008
© Libri, 2008

ISBN 978-80-7277-357-2
ISBN 80-7277-084-5 (soubor)
ISBN 80-7277-085-3 (1. sv.)
ISBN 80-7277-086-1 (II. díl, 1. sv.)
ISBN 80-7277-087-X (II. díl, 2. sv.)
ISBN 80-7277-088-8 (III. díl, 1. sv.)
ISBN 978-80-7277-140-0 (III. díl, 2. sv.)

Theatini /9

Organizace a struktura řádu /10

Dějiny řádu /10

Řádoví světcí a blahoslavení /14

Papež /15

Dějiny řádu v českých zemích /15

Praha, Kajetánka – řeholní dům s kaplí Panny Marie Altöttingské /15

Praha, Jelení příkop – pokus o založení řeholního domu /19

Praha, Malá Strana – klášter s kostelem Panny Marie pod ochranou

Božské prozřetelnosti, od roku 1883 Panny Marie Ustavičné pomoci

a sv. Kajetána /20

Hořovice – pokus o zřízení hospice u kostela Nejsvětější Trojice /28

Významní členové řádu v českých zemích /28

Kulturní a historický přínos řádu /29

Barnabité /31

Organizace a struktura řádu /32

Dějiny řádu /32

Řádoví světcí a blahoslavení /35

Dějiny řádu v českých zemích /35

Kulturní a historický přínos řádu /39

Somaskové /41

Organizace a struktura řádu /41

Dějiny řádu /42

Řádoví světcí a blahoslavení /43

Dějiny řádu v českých zemích /44

Kulturní a historický přínos řádu /44

Kamiliáni /45

Organizace a struktura řádu /46

Dějiny řádu /46

Řádoví světcí a blahoslavení /48

Dějiny řádu v českých zemích /48

Kulturní a historický přínos řádu /49

- Piaristé /51
- Organizace a struktura řádu /53
- Dějiny řádu /54
- Generální představení /59
- Řádoví světci a blahoslavení /61
- Dějiny řádu v českých zemích /62
- Provinciálové /69
- Znojmo – snaha o založení koleje /70
- Opava – snaha a pokus o založení koleje /71
- Mikulov – kolej s kostelem sv. Jana Křtitele a s gymnáziem /71
- Slavkov u Brna – pokusy o založení koleje /76
- Oslavany u Brna – pokus o založení koleje /77
- Jičín (?) – pokus o založení koleje /77
- Strážnice – kolej s kostelem Nanebevzetí Panny Marie /78
- Lipník nad Bečvou – kolej s kostelem sv. Františka Serafinského
a s noviciátem /81
- Litomyšl – kolej s kostelem Nalezení sv. Kříže a s gymnáziem sv. Josefa
Kalasanského /86
- Valašské Meziříčí – pokus o založení řeholního domu /91
- Moravský Krumlov – rezidence při kostele sv. Bartoloměje /91
- Slaný – kolej s kaplí Zasnoubení Panny Marie /93
- Ostrov u Karlových Varů – kolej s kostelem Zvěstování Panny Marie
a s gymnáziem /95
- Brtnice – pokus o založení řeholního domu /98
- Chrudim – pokusy o založení koleje /98
- Bechyně – pokus o založení koleje /98
- Kroměříž – kolej s kostelem sv. Jana Křtitele, s gymnáziem a se
seminářem /99
- Kosmonosy – kolej s kostelem Nalezení sv. Kříže a s gymnáziem /102
- Stará Voda u Libavé – kolej s poutním kostelem sv. Anny a sv. Jakuba Většího
a s gymnáziem /105
- Příbor – kolej s kostelem sv. Valentina a s gymnáziem /108
- Lysá nad Labem – pokusy o založení koleje /114
- Benešov – kolej s kostelem sv. Anny a s gymnáziem /114
- Pelhřimov – pokus o založení koleje /118
- Rychnov nad Kněžnou – kolej s kostelem Nejsvětější Trojice
a s gymnáziem /118
- Židlochovice – pokus o založení řeholního domu při kostele Povýšení
sv. Kříže /125
- Doksy – pokus o založení řeholního domu /125
- Bílá Voda – kolej s kostelem Navštívení Panny Marie a s gymnáziem /125

- Bruntál – kolej s kostelem Panny Marie Těšitelky a s gymnáziem /130
- Olomouc – pokus o založení kolejje /133
- Praha – kolej s kostelem sv. Kříže, gymnáziem a konviktem /133
- Čáslav – pokus o založení řeholního domu a škol /138
- Hustopeče u Brna – rezidence s kaplí sv. Josefa Kalasanského /138
- Libochovice – pokus o založení řeholního domu /139
- Ivančice – pokus o založení řeholního domu /139
- Brandýs nad Labem – rezidence (od 1923 provincialát) s kostelíkem sv. Petra a se školou /139
- Kyjov – rezidence s kaplí sv. Jana Nepomuckého, později s kostelem sv. Josefa Kalasanského a s gymnáziem /141
- Uničov – pokus o založení řeholního domu /143
- Šternberk na Moravě – pokus o založení kolejje /144
- Velké Meziříčí – pokusy o založení rezidence či kolejje /144
- České Budějovice – kolej s gymnáziem u špitálního kostela sv. Václava, od 1785 s kostelem Obětování Panny Marie /144
- Nový Bor – kolej s kaplí (později kostelem) Nanebevzetí Panny Marie a se školou /147
- Moravská Třebová – rezidence a pak kolej s gymnáziem a s později zaniklým kostelem sv. Josefa Kalasanského /149
- Most – kolej s kostelem Narození Páně a s gymnáziem /150
- Beroun – rezidence s kostelem Zvěstování Panny Marie /152
- Uherské Hradiště – pokus o založení kolejje /152
- Doupov – kolej s kostelem sv. Alžběty a s gymnáziem /153
- Mladá Boleslav – kolej s kostelem sv. Bonaventury /154
- Kadaň – kolej se zaniklým kostelem sv. Michaela /156
- Brno – působiště v rámci biskupského filozofického ústavu /156
- Rakovník – rezidence s reálnou školou /157
- Liberec – kolej u sv. Kříže s reálnou školou /158
- Nepomuk – kolej s kaplí sv. Josefa Kalasanského /159
- Vídeň (Wien) – Tereziánská akademie /161
- Významní členové řádu v českých zemích /161
- Kulturní a historický přínos řádu /166
- Poděkování** /169
- Literatura** /170
- Seznam zkratk** /179
- Terminologický slovníček** /180
- Errata k předcházejícím svazkům** /181

Theatini

■ *Ordo Clericorum Regularium vulgo Theatinorum, Clerici regulares Theatini, Chierici regolari Teatini*, kajetáni

Zkratky

O. Theat., C. R.

Řehole

sv. Augustina s vlastními konstitucemi

Patron řádu

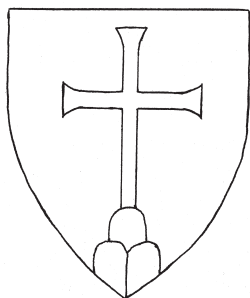
sv. Kajetán z Tiene

Spiritualita a zaměření

Theatini představují nový typ řeholního společenství, které je zaměřeno na vnitřní obrodu církve. Jako kněžské společenství bylo založeno na tradičním řeholním životě, ovšem s výraznou snahou po aktivní činnosti, zejména v duchovní správě nebo v charitě. Theatini kladli od samého počátku silný důraz na vzorný kněžský život a na příkladnou duchovní správu, přičemž se členové řádu zaměřovali především na kázání. Dalším polem působnosti řádu se stala výchova mládeže ve školách a charitativní činnost, zejména v nemocnicích.

Theatini byli velice přísní v zásadách a snažili se dát světu příklad svou aktivní činností a obětavostí. Zakladatelům nešlo o vytvoření nějakého velkého řádu, ale o vytvoření společenství skutečně povolanych kněží, kteří by působili téměř dokonalým způsobem v pastorači. Theatini skládají tři obvyklé řeholní sliby, ale nenosí žádný zvláštní oděv, protože si zakladatelé řádu byli vědomi rozkladného vlivu reformace na staré řehole a stavu vnitřního úpadku tradičních řádů, z čehož vůči nim pramenila i řada předsudků tehdejších lidí.

Základním znakem řádu byla chudoba a odevzdanost do Boží prozřetelnosti. Členové řádu dokonce nesmějí vyhledávat dobrodince, nesmějí žebrot, ale jen se spoléhat na Boží prozřetelnost, která jim sama zajistí vše nezbytné a potřebné k životu.

Znak

Ve zlatém poli černý latinský tlapatý kříž na stříbrném (zeleném) trojvrší.

Oděv

Černý talár světských (diecézních) kněží a černý plášť.

ORGANIZACE A STRUKTURA ŘÁDU

V čele řádu stojí generální probošt (*praepositus generalis*), volený generální kapitulou, který sídlí na Piazza Vidoni 6, 00186 Roma, Italia.

Jednotlivé řádové domy, zvané koleje (*collegium*), řídí probošt (*praepositus*), volený kapitulou na tři roky. Jeho nejbližšími spolupracovníky jsou vikář (zástupce) a senior. O hospodářské záležitosti kláštera se stará prokurátor. Každý člen řádu si po složení slavných slibů klade před jméno přízvisko (titul) Don (tj. *Dominus*, pán).

DĚJINY ŘÁDU

Řád theatinů vznikl jako reakce na zhoubný dopad reformace na církve a na její potřebu obrody. Nový duch katolické reformace se poprvé projevil v rámci tohoto řádu, a to ještě před svoláním tridentského koncilu. U jeho zrodu stály dvě významné osobnosti té doby — sv. Kajetán z Tiene a Jan Petr Caraffa, biskup v Theate a potomní papež Pavel IV.

Sv. Kajetán (ital. Gaetano = člověk, který pochází z Gaeta, přístavu u Tyrhénského moře) se narodil roku 1480 v Tiene (Thiene) u Vicenzy jako syn Gaspara hraběte z Tiene a Marie Porty, která ho vedla ke zbožnosti. Po studiích práv v Padově (ve 25 letech dosáhl doktorátu obojího práva) byl povolán roku 1506 Juliem II. do Říma, kde se stal protonotářem papežského dvora. V Římě se stal členem Bratrstva lásky Boží, které se snažilo o nápravu pokleslých mravů. V roce 1516 přijal Kajetán kněžské svěcení, načež rezignoval na všechny funkce a vrátil se do Vicenzy, kde roku 1519 vstoupil do Bratrstva sv. Jeronýma, které se zabývalo službou nemocným a chudým. V roce 1520 se odebral do Benátek, kde sloužil jako ošetřovatel nemocných ve špitále. O tři roky později (1523) se vrátil do Říma a tam poznal budoucího spoluzakladatele theatinů.

Tím byl Giampietro (Gian Pietro, Giovanni Pietro) Caraffa, biskup z Chieti (Theate), který se narodil dne 28. 6. 1476 v Capriigliu (San Angelo della Scala, poblíž Avellina v Neapolsku) ve šlechtické (baronské) rodině, žijící pod Vesuvem.

Byl to muž bezúhonný, velice přísný sám na sebe i na ostatní, čímž u nich budil nedůvěru a strach.

K těmto dvěma ctihodným mužům se přidali ještě Paolo Consiglieri († 1557), zbožný římský šlechtic, a doktor práv Bonifacio de Colle († 1558). Společně se rozhodli kázat slovo Boží, žít svatým životem a napravovat pokleslé mravy lidu. Kajetán zasvětil svou družinu sv. Kříži — proto bývá tradicí den založení řádu kladen na svátek Nalezení sv. Kříže, tj. 3. 5. 1524. Zakladatelé si stanovili nebývale tvrdá pravidla — odmítali vlastnit statky, nesměli ani žebrot, ale měli se výhradně spoléhat jen na to, co sami dostanou, tedy složit svou důvěru v prozřetelnost Boží. Kritikové jejich počínání namítali, že nemohou s takovýmito předpisy dlouho přežít (zpočátku jistě, ale v době války či neúrody by patrně zemřeli hlady). Sv. Kajetán však tyto pochybnosti vyvracel poukazem na pasáže evangelia o ptactvu nebeském a polním kvítí. Když se to doslechl papež Klement VII., citoval s dojetím slova evangelia („Nenalezl jsem posud takové víry v Izraeli“) a 24. 6. 1524 nové společenství potvrdil svým breve *Exponi Nobis*.

Oba iniciátoři budoucího řádu mu dali i různá jména. Podle Caraffova biskupského sídla v Theate Marucinatorum (dnešní Chieti) a jeho latinského titulu (*episcopus Theatinus*) byli nazýváni theatini a podle (sv.) Kajetána pak kajetáni.

Dne 14. 9. 1524 (na svátek Povýšení sv. Kříže) složili první členové nového řádu slavné sliby u hrobu sv. Petra v Římě. Ceremonii byl přítomen Giovanni Battista Bonziano, biskup v Casertě, jako zvláštní papežský delegát. Prvním představeným nového společenství byl zvolen Caraffa, který se vzdal svého biskupského úřadu a vypracoval pravidla pro zakládaný řád. Dvanáctičlenná skupinka odhodlaných mužů se nejprve usadila v malém domku na Martově poli, ale později přesídlila do většího domu na Monte Pincio, v severní části Říma, pod Villa Borghese.

Mladá komunita řeholníků však zažila plenění Říma (6. 5. 1527) vojáky císaře Karla V. (*Sacco di Roma*). Členové družiny byli ztýráni a uvězněni. Sv. Kajetán byl dokonce raněn. Když žoldnéři nenašli žádné poklady, alespoň všechno rozbili. Theatinům se podařilo z vězení uniknout a dostat se na člun, kterým hodlali odplout ze zbídačeného Říma. Válečná loď kořistníků na ně sice vystřelila opodál Ostie, ale cíl nezasáhla. Nakonec se dostali do Benátek, kde získali od města chrám sv. Mikuláše a jakési chudícké stavení. Brzy si svým životním stylem získali sympatie obyvatel a pak i jejich úctu a vděk během morových ran v letech 1528 a 1530.

Po proboštu Kajetánovi (1527—1530) byl do čela řádu znovu zvolen Caraffa. Sv. Kajetán rozšířil v roce 1533 působení řádu do Neapole, kde pak vedle Benátek střídavě pobýval. Posledních pět let strávil jako probošt kláštera v Neapoli. Když umíral, dal se položit na zem posypanou popelem a jako kajcník zemřel 7. 8. 1547. Byl pochován v kostele S. Paolo Maggiore na dnešním Piazza S. Gaetano v Neapoli. Kajetána blahořečil roku 1629 papež Urban VIII.,

jeho svatořečení provedl roku 1671 Klement X. a o dva roky později byl zařazen do římského kalendáře.

V letech 1547–1555 byli k theatinům dočasně připojeni somaskové. Velký rozvoj zaznamenali theatini pod ochrannými křídly Giampietra Caraffy. Ten byl roku 1536 povolán Pavlem III. do Říma, kde byl jmenován členem komise pro opravu duchovenstva. Dne 22. 12. 1536 byl kreován kardinálem titulem u sv. Pancratia, v letech 1549–1555 působil jako arcibiskup neapolský a od roku 1554 jako kardinál-biskup ostijský, tedy jako představený Sv. kolegia kardinálů. Po smrti papeže Marcella II. se v konkláve rozhodovalo mezi ním (byl znám jako tvrdý, neústupný a nedůvěřivý prelát) a anglickým kardinálem Reginaldem Polem, který naopak vynikal laskavým jednáním. Protože nebylo jasné, zda Pole volbu přijme, zvolili kardinálové 23. 5. 1555 Caraffu papežem. Přijal jméno Pavel IV. a byl korunován 26. 5. 1555. V souladu s rodinnou tradicí nenáviděl Španěly a prakticoval nepotismus (např. svého synovce Carla kreoval kardinálem). Když byl roku 1555 uzavřen v Augsburgu náboženský mír (*Cuius regio, eius religio* = koho země, toho náboženství), Pavel IV. tuto smlouvu odmítl a Habsburky obvinil ze zodpovědnosti za úpadek církve. Navíc podle učení Bonifáce VIII. pokládal rezignaci Karla V. a volbu Ferdinanda I. za neplatné, protože se udály bez jeho souhlasu. Válka se Španělskem skončila u Paliana porážkou papežských žoldnéřů. Mír, uzavřený 12. 9. 1557 v Cave u Palestriny, dopadl pro Svatý stolec celkem příznivě, ale prestiž Svatého otce utrpěla. Dokázal si zneprátnit všechny katolické panovníky Evropy (včetně opory církve Filipa II. Španělského), nepřímo dohnal anglickou královnu Alžbětu I. k definitivnímu odpadnutí od církve a nenacházel soulad ani s většinou církevní hierarchie. Jeho nedůvěřivost hraničila se stihomamem, což se projevilo i tím, že pravověrné kardinály dal vyšetřovat inkvizicí pro podezření z kacířství. Tvrdě postupoval i proti Židům, které dal uzavírat do ghatt a donutil je na veřejnosti nosit žlutý klobouk jako rozlišovací pokrývku hlavy. Na sklonku života prohlédl morální pokleslost svých synovců, které 27. 1. 1559 sesadil ze všech úřadů a poslal je do vyhnanství. Téhož roku také vydal seznam zakázaných knih (*Index Librorum Prohibitorum*). Papež Pavel IV. zemřel dne 18. 8. 1559. Ihned vzplály nepokoje. Dav přepadl sídlo inkvizice a zapálil je. Rovněž mramorová socha pontifika (postavená na Kapitolu jako projev vděku, že Římanům odpustil v době bídy poplatky a opatřil jim obilí) byla zdemolována. Proto byl 19. 8. tajně pohřben ve vatikánských katakombách a až za pontifikátu Pia V. (1566–1572) byly jeho ostatky přeneseny a pochovány v římském kostele Santa Maria sopra Minerva.

V roce 1582 odkázala ovdovělá Donna Constanza Piccolomini d'Aragona vévodkyně z Amalfi († 1610), poslední žijící členka starší rodové větve, svůj palác i sousední kostel sv. Šebestiána řádu theatinů, kteří tam vybudovali konvent a kostel S. Andrea della Valle (sv. Ondřeje v údolí). Vymínala si ale, že nový chrám bude zasvěcen sv. Ondřeji, patronu Amalfi. Světcovy ostatky přinesli do

města křižáci po dobytí Konstantinopole (1204). Papež Pius II. získal roku 1451 hlavu sv. Ondřeje, avšak tento jeden z největších pokladů Svatého stolce a celé církve vrátil papež Pavel VI. patriarchovi cařihradskému. V roce 1591 byly starý palác i kostel zbořeny, aby na jejich místě mohly vzniknout překrásné novostavby podle návrhu Carla Maderny. V chrámu jsou pohřbeni oba papežové z rodu Piccolomini – Pius II. (1458–1464) a Pius III. (1503).

Vedle Říma, Benátek a Neapole se řád rozšířil do dalších významných měst Itálie – Turína, Janova, Milána, Padovy, Piacenzy, Parmy, Modeny, Florencie, Palerma, Messiny, Lecce apod. V roce 1622 byl založen klášter theatinů v Mnichově, kde byl později postaven jeden z nejkrásnějších městských kostelů (sv. Kajetána). Kostel byl založen roku 1662 bavorským kurfiřtem Ferdinandem Mariou z vděčnosti za narození dědičného prince Maxmiliána (II.) Emanuela. Od roku 1672 byl sv. Kajetán uctíván domem Wittelsbachů jako patron rodu.

V 17. století měl řád své domy i v dalších evropských státech. Působil ve Španělsku, Německu, Francii (od kardinála Mazarina získali roku 1644 kostel St. Anne la Royale naproti Louvru), Portugalsku (roku 1648 je uvedl král Jan IV.), ale také v Rakousku, Čechách a v Polsku.

V 17. a 18. století řád vysílal své členy na misie, a to zejména na Borneo, Sumatru, do Indie, Gruzie, Arménie, Arábie a Persie. V Římě se proto na žádost papeže Urbana VIII. (1641) spoluúčastnili založení tzv. Urbanovy koleje, kde byl pro tyto úkoly připravován dorost.

Dne 13. 10. 1766 přednesl v Mnichově v Bavorské akademii věd slavnostní přednášku Don Ferdinand Sterzinger, člen řádu theatinů, který pocházel z Tyrol, a jako mladý řeholník působil počátkem padesátých let 18. století i v Praze, ale pak přešel do Mnichova, kde učil morálku a filozofii. Ve své památné přednášce usiloval o zavržení nesmyslných předsudků o čarodějnictví. Přednáška pak vyšla tiskem, čímž se zasloužila o překonání starých pověr.

Osvícenství, sekularizace a zhoubné ideje francouzské revoluce způsobilely theatinům velké ztráty a hluboký úpadek. V roce 1860 zbyl ze starého a vlivného řádu pouhý stín.

Až zájem a úsilí papeže Pia X. přinesly obrat. V Římě obnovil P. Francesco di Paola Ragonesi, řádový generál, kostel S. Andrea della Valle a přivedl ho znovu k bývalé slávě. Aby byl řád posílen, vytvořil papež Pius X. svým motu proprio z 15. 12. 1909 unii theatinů s mladší španělskou kongregací sv. Rodiny v Barceloně. Řád pak zapustil kořeny i v Latinské Americe, Africe a v USA, zejména ve státě Colorado.

Řád dal církvi devět kardinálů (mj. bl. Giovanni Marinoni, † 1562, bl. Paolo Bureli d'Arezzo, sv. Giuseppe Maria Tomasi), asi 250 biskupů, arcibiskupů a papežských legátů, stejně jako množství učenců z téměř všech vědních oborů.

Vývoj řádu theatinů za poslední století je slibný a poskytuje naději i do budoucna. Zatímco v roce 1906 žilo asi jen sto theatinů, v roce 1982 měl řád 42

domů se 137 řeholníky (z toho 104 kněžími), v roce 1990 existovalo sice již jen 33 řádových domů, ale se 153 členy řádu (z toho 106 kněží) a v roce 2006 žilo ve stejném počtu klášterů již 203 členů řádu, z nichž 122 přijalo kněžské svěcení.

ŘÁDOVÍ SVĚTCI A BLAHOSLAVENÍ

— sv. Kajetán z Tiene, ital. Gaetano da Thiene (1480 v Tiene u Vicenzy, Itálie — 7. 8. 1547 v Neapoli, Itálie), zakladatel řádu, patron theatinů, bavorské dynastie Wittelsbachů a města Neapole, vzýván proti moru. Pohřben v kostele S. Paolo Maggiore na Piazza S. Gaetano v Neapoli. Blahořečen 1629 papežem Urbanem VIII. a svatořečen 1671 Klementem X. V roce 1673 byl zařazen do římského kalendáře. Památka 7. 8. (nebo 8. 8.).

— sv. Ondřej Avellinský, ital. Andrea Avellino (1520/21 v Castro Nuovo v království neapolském — 10. 11. 1608 v Neapoli, Itálie), řeholní kněz, misionář, reformátor kněžstva. Narozen v chudých poměrech (otec byl řemeslník), při křtu dostal jméno Lancellot. Protože byl nadaný a měl sklony k duchovnímu životu, stal se po studiu práv knězem. Neapolský arcibiskup ho pověřil nápravou ženských klášterů, které se nacházely v důsledku styku se světskými osobami v úpadku. Tím si získal řadu nepřátel a dva najatí zločinci ho dokonce napadli a zohavili (roztali mu nos i líce). Podařilo se mu ale utéci do nedalekého kláštera theatinů, kde byl pak i léčen. Život mezi theatiny se mu zalíbil, a tak požádal o přijetí do řádu, kde dostal řeholní jméno Ondřej. To vše se stalo v roce 1556. Později zastával řadu funkcí (novicmistr, probošt, vizitátor řádových domů v Lombardii apod.) a půl století působil jako horlivý misionář, působivý kazatel a duchovní vůdce mnoha lidí. Sv. Karel Boromejský, jemuž se později stal přítelem a pomocníkem, ho pozval do Milána, aby tam založil řádový dům. Dne 10. 11. 1608 začal sloužit mši svatou, ale poté, co vyslovil první slova stupňové modlitby („Vejdí k oltáři Božímu“), byl raněn mrtvicí. Byl okamžitě přenesen do své cely, kde ještě téhož dne zemřel. Pohřben v řádovém kostele S. Paolo Maggiore na Piazza S. Gaetano v Neapoli. Kanonizován 22. 5. 1712 papežem Klementem XI. Památka 10. 11.

— sv. Josef (Giuseppe) Maria Tomasi (12. 9. 1649 v Licata na Sicílii — 1. 1. 1713 v Římě), biskup a kardinál, prvorozený syn Julia vévody z Palmy knížete Lampedusy. Roku 1664 vstoupil v Palermu do řádu a dne 18. 5. 1712 ho papež Klement XI. kreoval kardinálem titulem u sv. Martina ai Monti. Proslul nejenom jako znalec hebrejštiny, ale především jako vynikající liturgik. Proto přidělil papež Benedikt XIV. dne 20. 3. 1745 theatinům místo stálého konsultora Posvátné kongregace obřadů a zahájil jeho beatifikační proces. Blahořečen papežem Piem VII. v roce 1804 a svatořečen Janem Pavlem II. dne 12. 10. 1986. Památka 1. 1.

Pavel IV. (23., resp. 26. 5. 1555 – 18. 8. 1559), vlastním jménem Giampietro (Gian Pietro, Giovanni Pietro) Caraffa, Ital, z Neapole, předtím biskup v Chieti (Theate), od 1536 kardinál-kněz titulem u sv. Pankráce, arcibiskup neapolský (1549–1555) a kardinál-biskup ostijský.

DĚJINY ŘÁDU V ČESKÝCH ZEMÍCH

Při své cestě na misie do Ruska se v roce 1665 zastavilo několik theatinů v Praze, kde se stali hosty nejvyššího purkrabího Bernarda Ignáce hraběte z Martinic, syna defenestrovaného Jaroslava z Martinic. Když zbožný šlechtic poznal učenost a apoštolskou horlivost nových řeholníků, pojal úmysl usadit řád theatinů v Čechách, aby se zapojili do zápasu za pravé náboženství. Požádal císaře Leopolda I. o povolení, které mu bylo ještě v roce 1665 vydáno. Napsal i generálovi řádu Maravigliovi do Říma a Donu Štěpánu Pepee do Mnichova, který tam byl zpovědníkem manželky bavorského kurfiřta Maxmiliána Emanuela. Když hrabě Martinic získal veškerá povolení, usadil první theatiny na svém pozemku mimo pražské hradby. Později jsou s osobou Bernarda Ignáce z Martinic spojena i další řádová založení na Hradčanech, v Hořovicích a na Malé Straně.

Theatini se v českých zemích již nikde jinde neusadili, a tak jejich pražský klášter zůstal jediným řádovým domem v království až do jeho zrušení Josefem II. v roce 1783.

PRAHA, KAJETÁNKA – ŘEHOLNÍ DŮM S KAPLÍ PANNY MARIE ALTÖTTINGSKÉ (1666–1783)

V roce 1665 dal nejvyšší purkrabí Bernard Ignác hrabě z Martinic vybudovat na svých pozemcích za Strahovskou (Říšskou) bránou kopii románské kaple Panny Marie v hornobavorském Altöttingu při vtoku říčky Isen do Innu. O rok později daroval kapli, přilehlý dům se zahradou a vinicí řádu theatinů. Darování učinil jménem svým, své choti Zuzany Polyxeny rozené hraběnky z Dietrichsteinu a tří dcer (Marie Elišky, provdané hraběnky Vrbnové, Kateřiny Barbory, provdané hraběnky Pallasianové, a svobodné Terezie Františky) s tím, aby „ke cti a slávě Pána Boha, Panny Marie Oettingkové a sv. Kajetána“ zřídili tam klášter s noviciátem. Hrabě Martinic vystavěl v kapli dva oltáře (sv. Kajetána a Josefa a sv. Jáchyma a Anny) a zároveň stanovil, aby jedna část jeho srdce tam byla, u nohou Matky Boží Oettingkové, po jeho smrti uložena. V kryptě pod kostelíkem byla zřízena svatyně Panny Marie Bolestné (která ovšem v Altöttingu neexistuje).

Ještě téhož roku 1666 přišli první tři mladí italští kajetáni. Byli to Štěpán Schiattini z Janova jako superior, Jan Comino z Verony (posléze představený východoindických misí v Goa) a Salvátor Gallo (pozdější generál řádu). Hospodářská stavení usedlosti byla záhy přebudována na malý klášter. Od té doby je celá lokalita známa jako Kajetánka.

Theatini si brzy získali dobré jméno a Pražané začali k nim putovat, zvláště na svátek Navštívení Panny Marie. Když hrabě Martinic viděl jejich úspěšné počínání, snažil se je dostat do Prahy. Jednal o tom s císařem Leopoldem I. a ten dal theatinům roku 1670 dům při Jelením příkopu u Pražského hradu. Nové místo ale nevyhovovalo potřebám řeholníků. Proto v roce 1672 Martinic tento dům sám převzal a theatinům zakoupil od Anny Marie hraběnky Trauttmansdorffové za 6 000 zl. dům při Nových zámeckých schodech, kde si posléze zřídili nový klášter.

Kajetánka však nezůstala opuštěná a řád tam ponechával vždy několik členů pod vedením superiora pro potřeby poutníků. Mezi nimi byla i řada prominentů jako např. císař Leopold I. (13. 8. 1672), císařovna-vdova Eleonora Mantovská (27. 5. 1680) či bavorský kurfiřt Maxmilián Emanuel (8. 6. 1683) a později i manžel Marie Terezie císař František I. Lotrinský. V letech 1685–1721 provedli kajetáni řadu stavebních úprav.

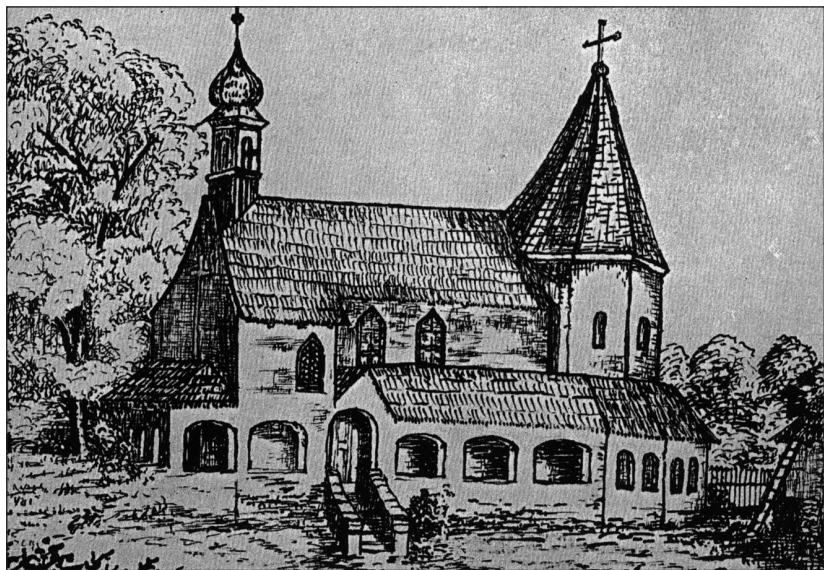
Největší dobrodinec theatinů, Bernard Ignác z Martinic, zemřel 7. 1. 1685 a byl pohřben v Martinické kapli katedrály sv. Víta. V souladu s jeho přáním

Usedlost Kajetánka v Praze-Břevnové (2008)

bylo posmrtně jeho srdce rozděleno na tři části, které byly samostatně uloženy ve Slaném (u františkánů a u piaristů) a v Kajetánce u Prahy. Místo uložení pouzdra s částí zakladatelova srdce bylo označeno mramorovou deskou u nohou Panny Marie Altöttingské s dlouhým latinským chronografickým nápisem, v němž se rok úmrtí hraběte (1685) opakoval celkem desetkrát. V kapli byla také pohřbena Kateřina Barbora hraběnka Gallasová, rozená hraběnka Martinicová († 15. 10. 1667), neteř Bernarda Ignáce z Martinic.

Theatini sloužili poutníkům na Kajetánce až do zrušení řádu Josefem II. v roce 1783. Areál připadl náboženskému fondu, který ho v roce 1789 prodal zemskému podkomoří Janu Marcelu rytíři (od roku 1791 svobodnému pánu) z Hennetu (1732—1814) za 6 300 zl. Z kostelíka se stala filiálka kostela sv. Jana Nepomuckého v trníčku v Šárce (na Jenerálce), odkud tamní duchovní sloužil na Kajetánce mši svatou čtyřikrát do roka. Podle testamentu barona Henneta byla Kajetánka v roce 1814 prodána manželce pražského měšťana a pekaře Marii Natali. Zbožný Natali dal kostelík opravit, ale již v roce 1815 koupila celý areál za 28 000 K Paulina Julie hraběnka Kounicová, rozená Buquoyová, která potom celou nemovitost (i s kostelem) prodala za 8 000 K svému manželovi Vincenci hraběti Kounicovi. Hraběnce byly proti mysli občasně bohoslužby, a proto přiměla svého chotě, aby kostelík uzavřel a začal ho bourat. Nadační mše byly přeneseny do Bubenče a v roce 1821 dal hrabě Kounic vybudovat kolem usedlosti anglický park. Manželé stačili zbořit po roce 1822 gotickou loď kostelíka, ale další demo-

Kostelík P. Marie Oettingské (Kajetánka) v roce 1820

(nahore) Zdobené hlavice sloupů zbytků kaple
Kajetánka – (olevo) Vstup do věžice kaple
Kajetánka – (opravo) Polygonální věžice bývalé
kaple Kajetánka (2008)

